

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาพสังคมปัจจุบัน พบว่า จำนวนประชากรวัยสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและมีอายุยืน บุคคลเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุความสามารถทางด้านร่างกาย จิตใจ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ลดลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม หลายอย่างขึ้นพร้อมกัน นอกจากนี้พบว่าปัญหาของผู้สูงอายุมักเป็นปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อนและไม่ใช่ปัญหาเดียว การแก้ปัญหาทางการแพทย์ของผู้สูงอายุ หากแก้ปัญหาได้ไม่ครอบคลุมย่อมไม่สามารถจะทำให้ผู้สูงอายุเป็นปกติได้ ดังนั้นบทบาทของพยาบาลในการให้บริการสุขภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากสำหรับผู้สูงอายุทั้งในยามปกติและเจ็บป่วย ทั้งที่อยู่นอกและในโรงพยาบาล

วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการผลิตพยาบาล เพื่อตอบสนองความต้องการด้านกำลังคนและนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข ได้ตระหนักและให้ความสำคัญอย่างจริงจังเกี่ยวกับปัญหาทางด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ จึงได้บรรจุเนื้อหาทางการแพทย์ของผู้สูงอายุไว้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ เพื่อให้ นักศึกษาพยาบาลอธิบายให้แนวคิดในการดูแลผู้สูงอายุ สามารถปฏิบัติการพยาบาลและมีเจตคติที่ดีต่อการพยาบาลผู้สูงอายุ ซึ่งหลักการสำคัญของการปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุ จะต้องให้การดูแลสุขภาพในภาพรวม หรือที่เรียกว่ามนต์สี่องค์รวมเกี่ยวกับสุขภาพผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (วิทฺร แสงสิงแก้ว, 2536) โดยใช้กระบวนการพยาบาลเป็นเครื่องมือในการประเมินความต้องการการพยาบาล และเป็นแนวทางในการปฏิบัติการพยาบาล เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุอย่างมีระบบและขั้นตอน โดยนำความรู้และหลักการ

วิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ เริ่มตั้งแต่การประเมินปัญหาผู้สูงอายุ วิเคราะห์ให้การวินิจฉัยปัญหา วางแผนการพยาบาล ปฏิบัติการพยาบาลตามแผนและติดตามประเมินผล โดยยึดผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางในการดูแล เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติ ในขณะที่มีข้อจำกัดเกิดขึ้นตามกระบวนการของความสูงอายุ และเพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่อย่างมีคุณภาพ และความเป็นอิสระในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุยามปกติ

การนำกระบวนการพยาบาล หรือกระบวนการแก้ปัญหามาเป็นแกนในการปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุ เพื่อประเมินความต้องการการพยาบาล จะทำให้นักศึกษาพยาบาลสามารถใช้กระบวนการคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาทางการพยาบาลผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้อง ครบคลุม และยังเป็นการฝึกให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการปฏิบัติทุกขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล และใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติงาน (ลัดดา เชียงเห็น, 2530)

แต่ในสภาพการณ์จริงของนักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลผู้สูงอายุ พบว่า นักศึกษาพยาบาลไม่สามารถประยุกต์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสูงอายุ การปฏิบัติการพยาบาลและความรู้จากสาขาต่าง ๆ ไปใช้ในการพยาบาลผู้สูงอายุได้ การปฏิบัติการพยาบาลจะมุ่งเน้นพยาธิสภาพของโรคที่เป็นอยู่ปัจจุบัน มากกว่าการค้นหาปัญหาความต้องการการพยาบาลของผู้สูงอายุ โดยไม่คำนึงถึงปัจจัยอื่นที่ซับซ้อนจากกระบวนการสูงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพทั้งด้านโครงสร้างและการทำงานของร่างกาย ซึ่งไม่ได้เกิดจากโรคที่อาจนำไปสู่ภาวะทุพพลภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุขบา สมรัมย์ (2528) ได้ศึกษาสภาพการณ์เทศการฝึกปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข พบปัญหาเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติงาน คือ นักศึกษาพยาบาลมีปัญหาในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาล การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับทฤษฎี ระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติมีน้อย

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยของ พวงเพ็ญ ชุณหปราณ (2533) ได้ทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2532 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักศึกษาพยาบาลต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มมีจำนวนถึงร้อยละ 34.66 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อารมย์ ชูดวง (2535) ที่ใช้แบบสอบถาม เอ็ม อี คิว เพื่อวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 จำนวน 325 คน พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ไม่มีผู้ใดสามารถแก้ปัญหาทางการพยาบาลผ่านเกณฑ์ที่ผู้ทรงคุณวุฒิกำหนดไว้

ในด้านการจัดการเรียนการสอน ได้มีการวิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ และคณะ, 2537) พบว่าการเรียนการสอนที่ปฏิบัติจริงในสถาบันการศึกษาพยาบาล โดยทั่วไปใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก เน้นความรู้มากกว่าการนำความรู้จากวิชาที่เรียนไปสู่การปฏิบัติวิชาชีพ ดังเช่นที่ ศิริจิตร์ ตันติวุฒิกุล (2529) ได้วิเคราะห์พฤติกรรมการสอนวิชาการพยาบาล พื้นฐานของอาจารย์พยาบาล ในวิทยาลัยพยาบาล เขตกรุงเทพมหานครพบว่า พฤติกรรมการสอนด้านการบรรยายมีการใช้คำถามเป็นเรื่องความรู้ ความจำ และการใช้ข้อเท็จจริงมากที่สุด การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า อยู่ในระดับน้อยที่สุด ส่วนการสอนภาคปฏิบัติจะใช้วิธีสาธิตเป็นหลัก แล้วติดตามดูการปฏิบัติจริงซึ่งเป็นการปฏิบัติเพื่อความชำนาญเป็นส่วนใหญ่ ทำให้นักศึกษาพยาบาลขาดกระบวนการคิดรวบยอด คิดวิเคราะห์ คิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา ผลกระทบที่ตามมาคือ นักศึกษาพยาบาลไม่สามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการดูแลผู้ป่วยเพื่อแก้ปัญหาได้ เพราะไม่ได้รับการฝึกและเห็นตัวอย่างที่อาจารย์ควรจะประยุกต์ในภาคทฤษฎีมาก่อน ตลอดจนทำให้นักศึกษาพยาบาลมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานน้อย เพราะการศึกษากับการปฏิบัติงานจริงมีสภาพไม่เหมือนกัน การสอนไม่ได้เน้นความสำคัญหรือจุดสำคัญของเนื้อเรื่องซึ่งจะต้องนำไปใช้จริง (สุทธิรัตน์ พิมพ์พงศ์ และคณะ, 2527)

จากสภาพปัญหาและผลการวิจัยดังกล่าว บ่งชี้ถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของเนื้อเรื่องซึ่งจะต้องนำไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง การสอนจะต้องเน้นที่กระบวนการแก้ปัญหาจากประสบการณ์จริง เพื่อพัฒนาความสามารถในการ

คิดแก้ปัญหาทางการพยาบาลผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งวิธีการสอนที่สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลผู้สูงอายุ คือ วิธีการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based Learning)

การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based Learning: PBL) เป็นการเรียนรู้หรือหาความรู้เกี่ยวกับวิชาพื้นฐาน โดยใช้ปัญหาจริงของวิชาชีพหรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาจริงของวิชาชีพ เป็นสิ่งกระตุ้นให้นักศึกษาพยาบาลเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้และแสวงหาความรู้ พร้อมกันนั้นนักศึกษาพยาบาลจะได้ฝึกหัดการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อแก้ปัญหาหรือปรับปรุงสถานการณ์ให้ดีขึ้น ทั้งนี้โดยเน้นนักศึกษาพยาบาลเป็นผู้ตัดสินใจถึงสิ่งที่ต้องการแสวงหาและรู้จักทำงานร่วมกันเป็นทีมในกลุ่ม อาจารย์พยาบาลเป็นผู้ให้แนวทางที่จะไปค้นคว้าหาความรู้มากกว่าที่จะเป็นผู้ให้ความรู้ (ทองจันทร์ หงส์คารมภ์, 2531, เรณาพงษ์ เรืองพันธ์, 2537 และ ยุกติ ภาษา, 2537)

การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ ทักษะและเจตคติจากสถานการณ์จริงที่พยาบาลต้องเผชิญให้ขณะฝึกปฏิบัติ กระบวนการเรียนการสอนนี้จะออกแบบให้มีความสัมพันธ์กันระหว่างภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และกระตุ้นการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลตลอดเวลา ตลอดจนฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม (Ryan & Little, 1988) ซึ่งการนำวิธีการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลผู้สูงอายุ จะทำให้นักศึกษาพยาบาลสามารถสร้างโครงสร้างในการจำและช่วยระลึกได้ง่าย ในยามที่ต้องการนำความรู้ภาคทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริง ช่วยพัฒนาทักษะความมีเหตุผลในคลินิก ช่วยฝึกฝนทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม ช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ปัญหา (Little, 1986) และเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก นักศึกษาพยาบาลจะมีพัฒนาการในด้านสมรรถภาพการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก สมรรถภาพในการแก้ปัญหา สมรรถภาพในการขึ้นนำการเรียนรู้ตนเอง สมรรถภาพในการเรียนเป็นกลุ่มย่อย และสมรรถภาพในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

จะเห็นได้ว่า การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นแนวคิดใหม่ในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับวิชาชีพที่มีพื้นฐานเป็นการปฏิบัติ เช่น พยาบาล เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก นักศึกษาจะเรียนจากสถานการณ์ที่เป็นสภาพการณ์จริง ได้เรียนรู้แนวคิดที่สำคัญของศาสตร์แขนงต่าง ๆ อย่างบูรณาการ ผูกทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา การค้นคว้าหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง ผูกการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก เริ่มต้นใช้ในหลักสูตรแพทยศาสตร์เป็นครั้งแรกที่มหาวิทยาลัยแมคมาสเตอร์ ประเทศแคนาดา ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1966 (ทองจันทร์ หงส์ดารมภ์, 2537) ปัจจุบันมีหลักสูตรแพทยศาสตร์กว่า 150 แห่งทั่วโลกที่จัดการศึกษาแบบนี้ สำหรับหลักสูตรพยาบาลสถาบันการศึกษาในประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา และแคนาดา ก็เริ่มจัดหลักสูตรแบบใช้ปัญหาเป็นหลักด้วยจุดมุ่งหมายที่คล้ายคลึงกันคือ ต้องการฝึกทักษะในด้านการค้นคว้าหาความรู้ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถแก้ไขปัญหาทางสาธารณสุขของประเทศได้ (ยูวดี ภาษา, 2537)

จากการที่หลักสูตรแพทย์และพยาบาล ของสถาบันการศึกษาในต่างประเทศจัดการศึกษาตามแนวคิดนี้แล้วได้ผลดี จึงได้มีการนำการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักตลอดทั้งหลักสูตรมาใช้ที่คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นแห่งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2531 และที่คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี พ.ศ. 2534 นอกจากนั้นบางแห่งจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นบางรายวิชา เช่นที่ คณะแพทยศาสตร์และคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี

นอกจากความเหมาะสมดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีรายงานผลการวิจัยการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักทางการศึกษาพยาบาลของ ผ่องศรี เกียรติเลิศนภา (2536) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักทางการศึกษาพยาบาล ศึกษาหาประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ในวิชาการบริหาร

หอผู้ป่วย ภาคทฤษฎี 2 หน่วยกิต พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมีประสิทธิภาพพอที่จะใช้พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักศึกษาพยาบาลได้ ส่วนสถาบันการศึกษาพยาบาลในต่างประเทศที่ใช้การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักได้รายงานว่านักศึกษาพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาแล้วมีความสามารถในการปรับตัวได้ดี มีความยืดหยุ่นเป็นสมาชิกที่ดีของทีมพยาบาล มีทักษะในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ตลอดจนมีความสามารถในการแก้ปัญหา (Hengstberger-Sims, 1989)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า วิธีการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก มีความเหมาะสมที่จะนำมาพัฒนาการเรียนการสอนทางการพยาบาลผู้สูงอายุ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษาพยาบาล ในการสร้างบัณฑิตที่สามารถแก้ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุได้ การจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักทางการศึกษาพยาบาลในประเทศไทยยังมีผู้ศึกษาเพียง 2 เรื่องเท่านั้น คือ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักสำหรับอาจารย์พยาบาลของ ยุวดี ภาษา และการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักทางการศึกษาพยาบาลของ ผ่องศรี เกียรติเลิศสนภา ซึ่งศึกษาเฉพาะวิชาการบริหารหอผู้ป่วยในภาคทฤษฎี ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุที่นักศึกษาต้องปฏิบัติงานบนเตียงผู้ป่วยและในคลินิกหรือชมรมผู้สูงอายุยังไม่มีผู้ใดศึกษา ผู้วิจัยคิดว่าถ้ามีการนำวิธีการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลผู้สูงอายุ นักศึกษาพยาบาลจะต้องเรียนจากบทเรียนที่ใช้สถานการณ์ที่เป็นสภาพการณ์จริง การศึกษาค้นคว้าเพื่อหาว่าสถานการณ์ใดที่ต้องการปรับปรุงแก้ไขและจะปรับปรุงอย่างไร จะเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้นและสมรรถภาพในการแก้ปัญหาทางการพยาบาล ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาและทดสอบว่า การนำวิธีการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมาใช้ในการสอน จะทำให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลผู้สูงอายุดีขึ้นหรือไม่ เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข
2. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาลระหว่างกลุ่มที่ได้รับการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก และกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติ ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

สมมติฐานการวิจัย

การจัดการเรียนการสอน เป็นวิธีการหนึ่งที่จะพัฒนาและส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการแก้ปัญหา จึงได้มีการนำวิธีการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem - Based Learning) ซึ่งเป็นวิธีการเรียนการสอนที่ใช้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาเป็นสิ่งกระตุ้นให้นักศึกษาพยาบาลแสวงหาความรู้ใหม่ และใช้ความรู้เดิมที่มีอยู่ในการแก้ปัญหา เป็นสถานการณ์ที่นักศึกษาพยาบาลจะต้องพบในการปฏิบัติด้วยตนเอง (Schmidt, 1983) มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษา คือ นักศึกษาพยาบาลสามารถเรียนรู้เนื้อหาวิชาได้ตามที่ต้องการ และสามารถพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา (Barrow & Tambllyn, 1980) และได้มีการนำวิธีการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมาใช้ในการศึกษาพยาบาล โดยบางแห่งใช้กับการเรียนการสอนบางวิชา บางแห่งใช้กับการเรียนการสอนทั้งหลักสูตร เช่น ที่มหาวิทยาลัยแมคมาสเตอร์ ประเทศแคนาดา ได้ใช้หลักสูตรแบบใช้ปัญหาเป็นหลักทางการศึกษาพยาบาลและได้ติดตามการประเมินผลนักศึกษาพยาบาล พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา และสามารถนำความรู้จากภาคทฤษฎีไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ดี (ศิริพร จีรวัดน์กุล, 2530)

ที่วิทยาลัยแอลเวอร์วิน หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ได้กำหนดประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาเป็นความสามารถข้อหนึ่งที่เกิดขึ้นในนักศึกษาพยาบาล โดยนักศึกษาพยาบาลต้องแสดงความสามารถในการแก้ปัญหา 4 ลักษณะ คือ ประยุกต์กระบวนการพยาบาลแก้ปัญหาได้ แสดงท่าทีและความต้องการที่จะแก้ปัญหาได้ เสร็จสิ้น สามารถนำความรู้เดิมมาใช้ในการแก้ปัญหา และแสดงความสนใจในรายละเอียดของข้อมูลและปัญหา จึงได้จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กระบวนการเรียนการสอนเน้นที่ Problem - Based Learning และได้จัดประสบการณ์ในคลินิกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนในห้องเรียน กล่าวคือ นักศึกษาพยาบาลจะต้องเข้าไปสัมผัสกับผู้ป่วยจริง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการแก้ปัญหาในห้องเรียน ซึ่งวิธีการสอนแบบนี้ทำให้นักศึกษาพยาบาลสามารถถ่ายโยงประสบการณ์ในคลินิกกับชุดการเรียนแต่ละชุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลได้ตามวัตถุประสงค์ (ผ่องศรี เกียรติเลิศสนภา, 2536) จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

สมมติฐานข้อ 1 ความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาลหลังการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก สูงกว่าก่อนการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

เคลียร์เซนและคนอื่น ๆ (Clearssen and Others, 1985) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถทางคลินิกของนิสิตแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยลิมเบิร์ก (Limberg) ที่ใช้หลักสูตรแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก กับมหาวิทยาลัยยูเทรชต์ (Utrecht) ประเทศเนเธอร์แลนด์ที่ใช้หลักสูตรแบบปกติในด้านการแก้ปัญหา กลุ่มตัวอย่างใช้นิสิตชั้นปีที่ 2, 3, 4, 5 โดยนิสิตจะถูกทดสอบให้แก้ปัญหาผู้ป่วยคนละ 2 ราย ผลการศึกษาพบว่า นิสิตแพทย์หลักสูตรแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมีความสามารถในการจัดเรียงข้อมูลให้เป็นระบบเรียงตามขั้นตอนของการแก้ปัญหาทางการแพทย์มากกว่านิสิตหลักสูตรปกติ ผู้วิจัยพิจารณาว่า ปรากฏการณ์นี้อาจแสดงว่า นิสิตหลักสูตรแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคลินิกได้มากกว่านิสิตหลักสูตรแบบปกติ

ผ่องศรี เกียรติเลิศสถา (2536) ได้ทดสอบหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ในรายวิชาการบริหารหอผู้ป่วยภาคทฤษฎี 2 หน่วยกิต กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 จากวิทยาลัยพยาบาลคริสเตียน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 18 คน ใช้วิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก และกลุ่มควบคุม 18 คน ใช้วิธีการสอนแบบปกติ พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักศึกษาในกลุ่มที่เรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก และนักศึกษาในกลุ่มที่เรียนแบบปกติ หลังการเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยว่า

สมมติฐานข้อ 2 ความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่ได้รับการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก สูงกว่านักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาพยาบาลหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

2. ตัวอย่างประชากร เป็นนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2537 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี 1 จ. ราชบุรี จำนวน 64 คน

3. ตัวแปรในการวิจัย

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก หมายถึง วิธีการเรียนการสอนโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยใช้ปัญหาหรือสถานการณ์จริงเกี่ยวกับปัญหาทางการพยาบาลผู้สูงอายุ ที่ครอบคลุมมโนทัศน์ที่ต้องศึกษาของเนื้อหาการพยาบาลผู้สูงอายุในวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ เป็นสิ่งกระตุ้นนักศึกษาพยาบาลให้คิดค้นหาคำตอบตามกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนในกลุ่มย่อย (อาจารย์ 1 คน ต่อนักศึกษาพยาบาล 8 คน) ดังนี้ การระบุปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การตั้งสมมติฐาน การจัดลำดับความสำคัญของสมมติฐาน ในขณะที่กระบวนการแก้ปัญหาคำเนินไปด้วยการอภิปราย นักศึกษาพยาบาลจะคิดได้ระบุดได้ว่า ความรู้ใดที่จำเป็นสำหรับนำมาแก้ไขปัญหานั้นและยังไม่มีความรู้ จึงร่วมกันตั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ขึ้น ซึ่งขั้นตอนทั้งหมดนี้เรียกว่า " เปิดปัญหา "

ขั้นตอนต่อไป นักศึกษาพยาบาลไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองในเรื่องนั้น จากเอกสารอ้างอิงที่ผู้วิจัยจัดเตรียมไว้ให้ในคู่มือนักศึกษา หรือจากแหล่งความรู้อื่นที่นักศึกษาพยาบาลจะแสวงหาด้วยตนเองตามระยะเวลาที่กำหนดให้

จากนั้นจึงเข้าสู่ขั้นตอนที่เรียกว่า " ปิดปัญหา " ในกลุ่มย่อยโดยนักศึกษาพยาบาลร่วมกันอภิปรายและตรวจสอบความรู้ที่ได้ไปศึกษาค้นคว้ามาใช้ในการแก้ปัญหาได้หรือไม่ ถ้าแก้ได้สรุปเป็นความรู้ที่ได้เรียนรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่มี ทั้งนี้โดยผู้วิจัยเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดทุกขั้นตอนด้วยการตั้งคำถาม เสนอแนะแหล่งความรู้และให้ข้อมูลย้อนกลับ

2. การสอนแบบปกติ หมายถึง วิธีการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักศึกษาพยาบาล ตามวัตถุประสงค์ของเนื้อหาการพยาบาลผู้สูงอายุในวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ของหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุขด้วยวิธีการสอนแบบบรรยายโดยการอธิบาย

3. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลผู้สูงอายุ หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาพยาบาลในการคิดค้นหาและแก้ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยยึดผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลาง ซึ่งการคิดแก้ปัญหาจะต้องนำความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีความสูงอายุ กระบวนการสูงอายุ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมของผู้สูงอายุ ปัญหาสุขภาพและโรคของผู้สูงอายุ ความแตกต่างระหว่างปัญหาที่เกิดจากความสูงอายุและปัญหาที่เกิดจากโรคของผู้สูงอายุ ที่ได้จากการเรียนรู้มาใช้ในการคิดแก้ปัญหาใหม่ที่ประสพ และต้องให้ความสำคัญสามารถทางสติปัญญาในการคิดเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ โดยใช้กระบวนการพยาบาลผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วย การประเมินภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุและการกำหนดปัญหา การวางแผนการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล และการประเมินผล

ซึ่งความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลผู้สูงอายุ ประเมินจากคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามอันดับหรือแบบสอบ เอ็ม อี คิว ที่ใช้วัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วัดระดับความสามารถในการแก้ปัญหา 6 ขั้นตอน คือ การกำหนดปัญหา การตั้งสมมติฐาน การรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปสู่การตั้งสมมติฐาน การปรับปรุงสมมติฐาน การแก้ปัญหา การหาความรู้พื้นฐานเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา

4. นักศึกษาพยาบาล หมายถึง นักศึกษาพยาบาลหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาล - ศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2537 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี 1 จังหวัดราชบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางในการจัดทำชุดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก และสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ เพื่อเพิ่มทักษะในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล

2. เพื่อเป็นแนวทางแก่อาจารย์พยาบาลในการนำวิธีการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก มาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักศึกษาพยาบาลในการปฏิบัติงานทางคลินิก

3. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจศึกษาค้นคว้าและทำวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก และความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย